

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

1923-рэ ильэсм
гээтхалэм
кыщегъэжьаа гээ кынэдэки

№ 206 (21219)

2016-рэ ильэс

ШЭМБЭТ
ЧЬЭПҮОГҮҮМ и 29-рэ

Адыгэ Голос адыга

Макъ

Кынхэтутыгъэхэр ыкы
нэмэгдэх кынхэтутыгъэхэр
тисайт ижүүлэгчийн
WWW.ADYGOVOICE.RU

Адыгэ Республикаам и Правительствэ игъээзет

Адыгэ Республикэм и Лышъхээ и Указ

Медалэу «Адыгэим и
Щытхъузех» зыфиорэр
А.Б. Джэдэу
фэгъэшьошгээным ехыллагъ

Спортымкэ гъэхъэгэшхөхэр зерин
ицхэм фэшл медалэу «Адыгэим и
Щытхъузех» зыфиорэр Джэдэу
Ануар Борис ыкъом — Урысыем
спортымкэ изаслужене мастер
фэгъэшьошгээнэу.

Адыгэ Республикэм
и Лышъхээ
ТХЬАКУЩЫНЭ Аслын
къ. Мыекъуапэ,
чъэпүогъум и 28-рэ, 2016-рэ ильэс
N 169

Шэжь зэнэкъокъур Мыекъуапэ щызэхащагъ

Чъэпүогъум и 27-м кынхэтутыгъэхъа-
гъэу и 29-м нэс Хъопсэрыкъо Назир
ишижэжь фэгъэхъыгъэу дзюдомкэ
зэнэкъокъухэр клоштых. Псаун-
гъэр зыщагъэптиэрэ спорт комп-
лексу «Ошутенэм» щызэукъе-
щых Урысыем имызакъо, Іэкыб
къэралхэм къарыкыгъэ спорт
клубхэр. Урысыем испорт
обществэу «Локомотив РЖД»
зыфиорэр ыгъэнэфэгъэ Кубокым
ахэр фэбэнэштых.

хигъэунэфыкыгъ.
— Дзюдом спорт-
сменхэр теклонигъэм
фэбэнэнхэм, ныбджэ-
гүнүгъээр агъэпти-
ным фэгъасэх. Неп-
эрэ экономикэ кын-
нигъохэм ямыльты-
гъэу, дунээ мэхъа-
нэ зиэ зэнэкъокъу-
хэр зэхэтшнхэр,
спортым ылъэныкъо-
кэ пъехъэшшо зиэ
къэралыгъо Урысыем
зэрэштыр Іэкыб
къэралыгъохэм къа-
рыкыырэ лыкъохэм
альэгъуныр, агурид-
гээноныр типшээрль
шъхъааэу сэлльтэ.
Непэ дзюдом и Ду-
нээ маф, ашкэ зэ-
клеми сышуфэгушо,
— кынхэтутыгъэ Сүрэхэлтэй

Адыгэ Республикэм и Лышъхээ
Тхъакуущынэ Аслын мы зэнэкъокъу-
хэм язэхшакъохэм дзюдомстхэм я Ев-
ропейскэ союз и Тхъаматэу Сергей
Соловейчик, Урысыем ифизкультурнэ-
спорт обществэу «Локомотив» зыфи-
орэр ишацэ Илья Вдовиним, зэхуыгъэ
лахзэхэль обществэу «РЖД-м» со-
циальнэ хэхъоныгъэхэмкэ и Депар-
тамент ишацэ игуадзэу Юлия Браги-
нам, дзюдомкэ Урысыем ихэшыпкыгъ-
э командэ хэтэу Джэдэнэ Алим ты-
гуюасэ алыктагъ.

Иофхъабзэм пэублэ
псалтээ кынхэтутыгъэ, мыш фэдэ мэхъа-
нэшо зиэ спорт зэнэкъокъухэр республикаам
щырагъэктокъынхэу зэрэрахууха-
гъэмкэ зэхшакъохэм афэрэзагъ. Темир-
Кавказ республикэхэм, Урысыем и
Кыблэ хэхъэрэ шъолтырхэм дэгъоу
ашызэлшээрэ, мыхэм хэхъоныгъэхэм
ашынхэм пае иофышо зыштэгъэ,
зиштуагъэ къязыгъэктыгъэ Хъопсэрыкъо
Назир ишижэжь дэгэлэптиэн зэрэфаар
къыхигъэшгъэ. Дзюдомкэ дунээ гуп-
чэу Мыекъуапэ зэрэштыр, Адыгэим
щыпсэухэрэр аш зэрэргүшхөхэрэр рес-
публикэм ишацэ хигъэунэфыкыгъ.

— Спортым ылъэныкъокъэ гъэхъэ-
шэхшо зиэ шъолтырхэм Адыгэир ашыц.
Адыгэим ыццэ чыжъэу зыгъэу гъэхэ
Олимпиадэ джэгунхэм ячемпионхэу
Чыржын Мухъарбый, Владимир Нев-
зоровыим, Сергей Алифиренком, яш-
нэрэ чыпилэр къыдээхыгъэ Емыж Арам-
бый ягъэхъагъэхэр тщыгъупшэхэрэп.
Джащ фэдэу спорт лъэпкэ зэфэш-

лике стадионыр зэтедгээпсихыагъ, бэ-
нэнэймрэ дзюдомрэкэ Гупчэу Невзор-
ровым ыццэкэ щытим игъэкъэжын
лъйтэгъэкъуатэ, нэмэгдэх гүхэлхэри тиэх.
Клэкъеу къэплон хъумэ, спорт инфра-
структурэ дэгъу ти, къэнэжыгъирэ тис-
портсменхэм ягъэхъагъэхэмкэ тагъэ-
гушынэр ары, — кынхэтутыгъэ Тхъакуущынэ
Аслын.

хяфхэмкэ дунаим, Европэм, Уры-
сыем ячемпионхэр тиэх. Ильэс пчыа-
гъэкъэ узэкъэлэбэжьмэ, Адыгэ автомо-
ном хэкум ыкъи Япониим дзюдомкэ
яхэшыпкыгъэ команджээр зэлукъэгъа-
гъэх. Ашыгъум тиспортысменхэм текло-
ныгъэр къыдахыгъагъ. А гъэхъагъэхэм
якъеэшкъуагъ я 20-рэ ліштэгъум ит-

Шэжь турнирыр Мыекъуапэ щырэгээ-
ктокъыгъэнэр зигукъэкъеу А. Джэдэ-
нэм, «РЖД-м» ишацэхэм зэрэфэрэ-
зэр Къумпыл Мурат кынхэтутыгъэ.
Дзюдомкэ гъэхъэшшо зиэ спортсменхэм
тиныбжыкъэхэр акъырылтыжээ текло-
ныгъэр инхэм афэкъонхэмкэ мы зэ-
нэкъокъухэм мэхъанэшо ялэштэу

плексу «Ошутенэм» щыкъошт турнирыр
егъэжээпшэу зэрэхуущтым сицыхээ
тэль. Хэлажэхэрэм ухьазырнгъэ дэгъу
къагъэлэгъонэу, теклонигъэм фэ-
бэнэнхэр афэсэо, — кынхэтутыгъэ зэлукъэ-
гъум икъеух Тхъакуущынэ Аслын.
**ТХЬАКУЩЫНЭ
Адам.**

Хэгъэгу шуульэгъум фэгъэхьыгъагъ

«Хэгъэгур сыда кызыщежъэр» — джары зэрдажагъэхэр Урысые обществен нэ движениеу «Народный фронт» зыфилорэм ишъольыр отделению «Адыгэ Республика м щылэм джырэблагъэ зэхищэгъэ Иэнэ хъураем. Йофтхъабзэр Зыкыныгъэм и Мафзу къэблагъэрэм ипэгъокэ зэхщаагъ.

Иэнэ хъураем хэлэжьагъэх обществен нэ движением хэтхэр, гъэсэнгъэм иучреждениехэм, музейхэм яофышэхэр.

Йофтшэкло купым ипащэу Алексей Стальноим кызыриуагъэмкэ, къэралыгъом имызацьо, шъольырхами ильэс къес патриотизмэ мэхъянэшко щыраты. Иэнэ хъураем пшъэрьшт шъхьаэу илаагъэр Зыкыныгъэм и Мафэ фэгъэхьыгъэу. Мыекуапэ щылости демонстрацием хахьэу цыфхэр урамын зэрэрикючтхэм нэмькэй мэфэкым шыкълакэ илэу хэгъэунэфыкын тэнэир ары.

Хэгъэгур шуульэгъоу фырьлэм зөгъэушъомбгъугъэним,

шъольыр тарихын имэхъан къээтыгъэним фэш «Народный фронт» зыфилорэм шъольыр отделением патриотизмэ, хэгъэгу шуульэгъум, тарихын афэгъэхьыгъэу проектиклэ етулщи. Мы проектын ишъугъэклэ чыплэ краеведчэм ямхъан зыкыильт, патриотизмэ фэгъэхьыгъэ ижекточье йофтшэнхэр шъольырхэм ашызэхашщэтих, — кылуагъ А. Стальноим.

Мы юпкэ шъольыр отделением «Музеир ыкчи еджаплэр» зыфилорэм проектиир ытлупши. Аш ишъугъэклэ ильэс 18-м нэс зынбжхэм амал ялагъ юпкэ хэмийльэу республикэм имузейхэм ачхъянхэу.

Зыкыныгъэм и Мафэ ехуулэу къэлэдэжаклохэр, студентхэр къыхагъэлажъэхээ, патриотическэ йофтхъабзэхэр зэхашэнхэу фронтовикхэм рахуухэе.

Шъхьадж къызыщхууэ чыплэм тарих шуульэгъоу фырьлэм имызакьо, зыкысэуре къэралыгъори икласэу, шъхъэклияфэ фишийнир ишъэрьлэу зэрэштийр къегущылагъэхэм къыхагъэштигъ.

Джащ фэдэу күлтурнэ ыкчи тарих кэн зиэ объектхэу тиэреспубликэ итхэм якъэухумэнкэ гумэкыгъо щылехэм иэнэ хъураем хэлажъэхэрэр атегущылагъэх. Мы лъэныкъомкэ мыш дэлажъэхэрэм яофшэн агъельшынэу зэдштагъ.

Мыекуапэ дэт къэлэцьыку ыгыылэу N 9-м ипащэу Платыкъо Тэмэрэ зэхахъем къыгыгүйээ, сабийхэм яцыкльгүй къыщегъэжьагъаэу яхэгъэгу шу зэряблэгъун пльэкишт йофтхъабзэхэр адызэрхэхэр ижекточье кыриотыкыгъэх.

КИАРЭ Фатим.
Сурэтыр Іашыны Аслын тирихыгъ.

Мазэм — нэбгырэ 31-рэ

Джащ фэдиз тызхэт мазэм къахэхъуагъ «Йофтшэним иветеран» зыфилорэм щытхъуцлэр зыфагъешшошагъэхэм.

Адыгэ Республика м юфтшэнимкэ ыкчи социальнэ хэхъоныгъэмкэ и Министерствэ ипресс-къульыку кызыэртирыэмкэ, Лышъхъэм ыкчи министрэхэм я Кабинет я Администрации, министерствэ зэфэшхъяфхэм, ветранхэм я Совет, профсоюзхэм я Федерация ялъиклохэр зыхэт Комиссием изичээзу зэхэсигьо нэбгырэ 82-мэ ятхыльхэр кырахылэгъагъэх. Ау нэбгырэ 31-р ары щытхъуцлэр «Йофтшэним иветеран» зыфилорэм къэзилэжьыгъэу Комиссием ытлыгъагъэр. А купым хахьэхэрэм фэгъэктэнэгъэу ялехэм афэдэхэр аратыгъэх нэбгырэ 43-мэ (ильэс 40-м яхуурэ яоф зылахъэхэм).

Нэбгырэ 8-мэ ятхыльхэр Комиссиер зыхэгльагъэхэр нормативнэ актхэм адимыштэхэу альтигэх, зэклагъэлжыгъагъэх.

Мы ильэсир къызихъягъэм къыщыублагъэу Комиссием нэбгырэ 1382-мэ ятхыльхэр кырахылэгъагъэх а щытхъуцлэр афэгъешшошагъэним къыкэлэхъяфхэм я. Ар къэзилэжьыгъэу Комиссием ытлыгъагъэр ыкчи «Йофтшэним иветеран» щытхъуцлэр зыфагъешшошагъэр нэбгырэ 681-рэ, ахэм арагъэпшагъэр — 615-рэ.

Шъгу къэдгээкыжын мыхэм социальнэ йэпилэгъу зэрэфхэхэрэм пэухьэрэ ахьщэр республикэ бюджетнэ къызэрхахырэр.

(Тикорр.).

Къэралыгъо Думэм физическэ күлтурэмкэ, спортымкэ ыкчи ныбжыкэхэм яофхэмкэ и Комитет хэтэу Хасанэкъо Муратэ күлтурэмрэ искусствэмрэхэм федэраль э къэралыгъо учреждениеу «Мыекуапэ гарнizonным и офицерхэм я Ун» зыфилорэм Урысые Федерацием зыкъэухумэжьынэмкэ и Министерствэ къепхыгъэу щылагъ ыкчи Урысые политикэ партиеу «Едина Россия» зыфилорэм и Тхаматэу Д. А. Медведевым ишъольыр обществен нэ приимэу Адыгэ Республика м итэм цыфхэр щыригъэблэгъагъэх.

Офицерхэм я Унэ депутатыр зыщээм техникэмкэ изытет кыгылтихъагъ, аш яоф щызышшэхэрэм алыгъагъ. Къэлэдэсхэмкэ мыш яоф щызышшэхэрэмкэ мэхъянэшко зиэ зигъо яофыгъохэм ашыщ 1907-рэ ильэсим агъэпсигъэгэе унэу дээ учреждениер зычээтым гэцэлжэжьын яофшэншо ѿшылэгъэнэ.

Хэдзынхэм ялгэгъок лъэхъан хэдзаклохэм мызэу, мытую хагъэунэфыкыгъ къалэу Мыекуапэ архитектурэ теплээу илэм фэхъуугъэ зэхъокынгъэхэр. Адыгэ Республика м ипащэхэм ыкчи къалэм ипащэхэм зэдэгэштэнэгъэу зыхэл яофхъабзээ зэрахьагъэхэм яшуагъэкэ арэущтэу хууягъ. Ау аш даклоу къэлэдэсхэм хагъэунэфыкыгъ офицерхэм я Унэ теплээу илэм гур зэригъэкодырэр, агъэцэлжэжьыгъэ унэу къыпэутхэм зыпарэки зэрадимыштэрэр. Аш къыхэкъэу непэ мы яофхъабзээ зэхэсшэнэу тесыубытагъ, сыда пломэ хэдзаклохэм яшоиньонгъэхэр ары сидепутат яофшэнкэ анахъэу сизэргыуазэрэр, — хигъэунэфыкыгъ Хасанэкъо Муратэ къызэгүшүйэм.

Урысые политикэ партиеу «Едина Россия» зыфилорэм ичылээ къутамэ иактивэу муниципаль э образованиеу «Къалэу Мыекуапэ» щызэхэшагъэм илъиклохэу мы яофхъабзээм хэлэжьагъэхэм дырагъэштагъ офицерхэм я Унэ яоф щызышшэхэрэм яеклонакэ. Партием хэтхэм къызэрхагъэшгъэмкэ, тарих мэхъянэ зиэ унэр республикем икъээлэ шъхьаэ иархитектурнэ теплээ къэзигъэнафхэрэм зыкэ ашыщ.

Унэм изытет цыфхэу мыш яоф щызышшэхэрэм, къычахъэхэрэм ямызакьо, блэкихъэрэ къэлэдэсхэмкэ щынаагъо хууягъ. Арышь, полномочиу сиэхэм ялъытыгъэу яофхъэбзэ гээнэфагъэхэр зесхъащых. Урысые Федерацием зыкъэухумэжьынэмкэ и Министерствэ ишыкъэгъэе бюдјет ахьщэр къызэрхагъэхъиштэм иамалхэр зесхъащых, — икъэухым къыуагъ депутатын.

Аш пыдагъэу нэбгырэ 7-мэ депутатым зыкыифагъэзагъ. Ахэм ягумэкыгъохэр анахъэу зэпхыгъэхэр унэ-коммуналь ыкчи социальнэ лъэныкъохэр ары.

Гушынэ пае, республикем икъээлэ шъхьаэ щыпсэурэ нэбгырэ заулэ зыгъэгумэкирэ гээсэнэгъэ зысарагъэгъотырэ учреждениехэм къапэуль гъогхэм ягъэцэлжэжьын ары.

Муниципаль э образованиехэм ашыщ горэм щыпсэурэм къылэтигъэе яофыгъори анахъэу унаэ зытебдзэн фаехэм ашыщ — социальнэ ахьщэр тынэу къылэкагъахъэрэр екъумэ улъэгъэнээр ары.

Непэ хэдзаклохэм сапашхъэ къышаалтыгъэе яофыгъо постэури зэшшохыгъэ хууным сэ шынхъэлэ сынаэ тэзгээтишт, — икъэухым къыуагъ Хасанэкъо Мурат.

КЪАНДОР Анзор.
УФ-м и Федераль э Зэлукэ и Къэралыгъо Думэ идепутат иэпилэгъу.

Зэлукэгъур гъэшшэгъоныгъэ

Адыгэ Республика м и Лъэпкэ тхыльеджаплэ ильэсилб хуугъэу къэбар зэфэшхъяфхэр цыфхэм анэзигъэсирэ Гупчэм яоф щешшэ. Аш щызэхашхэрэ зэлукэгъухэм специалист зэфэшхъяфхэр къарагъэблагъэх, ахэм цыфхэм къашхъапэшт шиэнгъэхэр арагъэгъотых.

Къатырадзэхэу зэрэрагъэжьэштийр къызыфалотагъэхэм ашо гъэшшэгъоныгъ. Тамыгъэхэм ашьохэр зэфэдэштхэп. Уцышью шъольыр псыгъо зытет товарым ар псаунгъэм зэрэгтэгээ-псыхъагъэр, экологиим ытлынэхъоклэ зэрэкабзэр, шъольыр гъожжым — пкыгъор зыхэшькыгъэр апэрхэм зэрэфэмэдэр, аш къызэрэштигъаклэр, шъольыр птывжь зытедзагъэм ар цыфхым ипсаунгъээкэ зэрэшынагъор къагъэлэгъошт.

Аш фэдэ тамыгъэхэм цыфху щафэрэм товарэу къыхихытшым кэ яшуагъэе къэкошт.

(Тикорр.).

Къызэрагъэфабэхэрэм, псыр къаззерахэхъэрэ шылкэм, щэншэфнэм ыкчи нэмькэ фэофашхэрэм афэгъэхьыгъагъэх.

Къэбзээнгъэмрэ эпидемиологиимрэкэ Гупчэм испециалистэу Ф. Бибэм хъурышьом хашыкъхэрэр зэрэшхэрэм зэхъокынгъэхэр зэрэфашыгъэхэр къыуагъ. 2017-рэ ильэсим къызегъэжьагъэу цыфхъу гъэхэм нахьыбэу агъэфедэрэ товархэм тамыгъаклэр

хэлжэжьагъэх.

Библиограф шъхьаэу А. Емыжым цыфхэм яфэло-фа-шхэр къызэрафагъэцаклэр яхьыгъэу цыфхэм зэхъокынгъэу афэхъуухэр зыфедэхэр къыуагъэх. Аш үүж цыфхэм зэлукэм утчээ къышагъэу цыфхэм ядже-уухэр Роспотребнадзорым и Гээлорышлапэ испециалистхэу

А. Хаджэбьеекомрэ Н. Борисовамрэ аратыжыгъэх. Упчэхэр къэлэдэсхэм яунхээр

Бжыхъэ йофшэнхэр агъэпсынкэх

Мы лъехъаным Теуцожь районым игубгъохэм йофшэнхэр аащижьот. Ошххэм зэтыра йажагъэхшь, механизаторхэм джы чәши мафи зэпыу ялэп. Йонгъом иаужырэ ыкчи къихъэгъэ чъэпьюгъу мазэм иапэрэ мафэхэм къащегъэжъагъэу и 20-м нэс бжыхъасхэм яхэльхъанкэ анахь охтэшюу алтыгэрэм ошхым чыгулэжхэм йоф аригъэшагъэп. Тыгъэтгъазами, натрыфми яухыжын ыгъэтгужуагъ.

Ау аш къикырэп районым имеханизаторхэм агу къодыгъэу, къэхъущтым ежехе щысыгъэхэу. йофшэнхэр аащижьот. Ошххэм зэтыра йажагъэхшь, механизаторхэм джы чәши мафи зэпыу ялэп. Йонгъом иаужырэ ыкчи къихъэгъэ чъэпьюгъу мазэм иапэрэ мафэхэм къащегъэжъагъэу и 20-м нэс бжыхъасхэм яхэльхъанкэ анахь охтэшюу алтыгэрэм ошхым чыгулэжхэм йоф аригъэшагъэп. Тыгъэтгъазами, натрыфми яухыжын ыгъэтгужуагъ.

Кэ апэ итхэм, ауж къинхэрэм ягугъу къытфэшиныу.

— Тыгъэтгъээз гектар 6716-тиагъэр яухыжыгъах пломи хъушт, — тиупчэхэм джэуапхэр квартыжы Махмудэ. — Тонн 9430-рэ къаложыгъы. Гектар пэпчъ къырахыжыгъэр центнер 15,2-рэ. Мэклэ дэд гъэрэлкорэм зэрэнхыбэр. Дэгъоу лэжъагъэу, нахыбэ къэзыхыжыгъэр Кушъу Рэмэзэнэ зипэшэ фирмэ «Синдица-Агрор» ары. Иагроном шхъяаэр Тыгъужь Нурбый. Тыгъэтгъээз гектар 390-у ялагъэм изы гектар къырагъэтгъэр центнер 25-рэ. Яхъамбархэм тонн 974-рэ арагъэкүгъ. Ар районым иахъзэхэль хызметшлэхэу тыгъэтгъазэр яухыжыгъэрэхэм къахыжыгъем ызыпллан.

Пэнэжыкъуас щызэхашэгъэ фирмэ «Адыгейское» зыфилорами (ипашэр Юрий Петрищев) щыуахыжыгъэ гектар 692-ми изы гектар къырахыжыгъэр центнер 20,3-рэ. Уджыху Юрэ зипэшэ «Шансым» (къутырэу Петровым дэт) гектар 220-у щыуахыжыгъэ пэпчъ центнер 20 къыщахыжыгъы. Ахэр пэртхэр, ильэс къес лэжъигъэшко къэзыхъхэрэр арых.

Джы зигугъу къэтшыщхэр районым иоффшагъэр зыгъэцыхыкъухэрэр ары. Аскъэлае дэт фирмэ «Возрождение» (ипашэр Николай Гамага) зыгъэтгээз 450-рэ ышэгъагъ. Гектар пэпчъ къирхыжыгъэр центери 4,5-рэ. Чыгур ыгъэхъаулягъ. Мылькоу тыригъэлодагъэр къыхихыжыгъэп. Аш фэдэ иоффшаклэ зыими ищыкълаагъэп. Фирмэ «Агрокомплекс» зыфилорами зыгъэтгээз гектар 446-рэ ялагъ. Къирхыжыгъэр маклэ — гектар пэпчъ центнер 14,9-рэ. Джаш фэд «Прохлад-

ненский» зыфилорами. Гектар 528-рэ ышэгъагъ, яухыжыгъэр 425-рэ, гектарын къикыгъэр центнер 11,1-рэ.

Натрыфим яухыжыни гүнэн нагъэсыгъ. Гектар 7173-м щыщэу 4900-рэ чъэпьюгъум и 25-м ехъулэу къаложыгъах, тонн 16447-рэ ягушшлэхэм ачалтхажыгъах. Гектар пэпчъ непэ ехъулэу къырахыжыгъэр центнер 38-рэ. Мышки анахь лэжъигъэшко къызщахыжыгъэрэп Кушъу Рэмэзэнэ зипэшэ хызметшлэлэу зигугъу къэтшыгъэр ары. Натрыф гектар 955-у яухыжынэ щыгъагъэр ахъягъагъ. Аш ишыхыгъектар 200-у къаложыгъахэм изы гектар центнер 70-м нэсэу къызэрэргэйтгъэр. Ау лэжъигъэбатырим иугоижын зэрэгжъорэр къыдэлтлыти, хызметшлэлэп иагроном шхъяаэр Тыгъэтгъазами, натрыфми яухыжын ыгъэтгужуагъ.

Гектар 60 къыхыжыгъ, тонн 840-рэ ягушшлэхэм аащагъэтэйлыжыгъ. Ятлонэрэм натрыф гектар 516-у ялагъэм щыщэу щыуахыжыгъахэр гектар 362-рэ, гектарын къыщырахыжыгъэр центнер 48,6-рэ.

Ау дэир аш фэдэ иоффшагъэр аадырэ хызметшлэлэп 6-м зэрямынэр ары. Фирмэу «Агрокомплекс» зыфилори Шевченкэм дэтыр анахь натрыфыбэ — гектар 962-рэ — зыщашагъэм аащщ. Ау тэрэзэу дэлжэжагъэрэп, зэхагъэхыгъагъ. Джары гектар пэпчъ центнер 24,7-рэ нахь къызкырамыхыжыгъэр.

Джащ фэд фирмэу «Мега» зыфилорами. Натрыф гектар 650-рэ ялагъ, яухыжыгъахэр 500. Гектарын къыщырагъэтгъэр центнер 23-рэ нынэп.

гүнэн юрбий аш къыриуа-лэлэрэм зыщидгъээзагъ.

— Йофим хэхъухэрэр тэшэ, тинэпльэгъу икъирэп, — къитиуагъ агроном бэлахъа, лэжъигъэшхом икъэхыжын фэкуулэе специалистым, — зыфилорами тэрэз. Ау мыгъэ гээр зэрэлкорэр ори ольэгъу. Ошхым лъэшэу тигъэхъу. Ятлонэрэмкэ, тэ лэжъигъэр шапхэхэм ашлэгъэр шынаа, илэу яухыжыгъэрэп. Бгъотэшт. Зычэлтэхони щымынэу къыхэгъигъ. Тэ техники, нэмийхэми тафэныкъоп, тызфаер зэкэ зэтэгтэйлэжы. Непэ комбайнинчээ мэ юф ашээ, мафэ къес гектар 50-м шлэгээ къаложы. Мэфэ зыбгүпшыкэ къэтшыгъ. Натрыфим яухыжын зыщагъэпсынкэхэрэм, зыща-

Ахэм афэдэх, уакыщытхүүн ялоф тетэп фирмэхэу «Прохладненскэми», «АгроЮгими», нэмийхэми.

— Къасломэ сшлонгъор гъэрекло ельтыгъэмэ, мыгъэ натрыфыр гектар 2000-кэ нахыбэу зэрэтшлэгъэр ары, — ипсалэе къыпедээжы Натлонэрэмкэ. — Аш нахыншлугуу коцыр нахыбагъэмэ. Гъатхэм натрыфим ихэлхээн зыгъэжъуагъэхэри къахэгъигъ, огъум хиубытагъэхэри ахэт. Джары фыримыкъухээ хасэхэр зыкызэхэхийхъагъэхэр, лэжъигъэри маклэу къызкэхъу. Джалы мы лъэхъаным бжыхъасхэр нахыбэу тшэнхэу зыкызхъуагъэри.

Гъэрекло бжыхъасэу тилагъэм гектар 1400-кэ нахыбэу ет-

пхыщт. Бжыхъэ лэжъыгъэхэр гектар 9708-мэ гъэрекло аащшлэгъэмэ, мыгъэ — гектар 11105-рэ. Непэ ехъулэу зыхэлтхъагъэр гектар 5300-рэ. Коцымрэ хъэмрэ гектар 10322-рэ зэльяубытшт. Тпхыгъахэр гектар 4500-м шлокы. А пчыагъэм мафэ къес гектар 600 — 700-м нэсэу къыхэхъо. Рапс гектар 833-у хальхажыгъэри бэшлэгъеу къыхэгъигъах.

— А пчыагъэхэр гъэрекло йофшагъэхэм анахыбэх, — къыхэгъэхъожы Натлонэрэм. — Непэ ехъулэу хъэу хэлтхъагъэр гектари 150-кэ, коцыр — 1020-кэ, рапсэу тпхыгъээр гектари 145-кэ нахыбэх.

Бжыхъасхэм яхэльхъан аащухыгъах фирмэхэу «Мега» зыфилорэм, «Прикубанскэм», «Шансым». Пэнэжыкъуа дэт хызметшлэлэп бжыхъэсэ гектар 1483-у хальхъанэу щытым зызыныкъо апхыгъах. йофшэнхэр зыщагъэпсынкэхэрэм аащщ «Синдица-Агрор». Аш иагроном шхъяаэр Тыгъужь Нурбый къызэрэтиуа эмкэ, сутээко агрегат титумэ зэпли умынэ юф аягъашлэхэрэр механизаторхэу Лыбзыну Аслын, Лыщэцко Хъазэрэил, Хъокло Шамсудин, Тыгъужь Аскэр. Чэш-зымафэм гектари 100 хальхъэ. Бжыхъэсэ гектар 2048-у апхынэу щытым чыгъэшлүхэр дыхалхъээзэ зызыныкъом ехъу хагъэгъигъах.

Бжыхъасхэм яхэльхъанкэ йофшэнхэр анахь зыщыдэир фирмэу «Агрокомплексыр» ары. Хъэу хальхъанэу щыт гектар 581-м щыщэу апхыгъэр 516-рэ. Аши узээгъыжын. Дэир коц гектар 1726-м щыщэу гектар 30 нахыбэ непэ къызэнэсигъэм зэрэхамыгъэхъын ары. Джаш фэд фирмэу «Прохладненскэм» иоффхэри. Бжыхъэсэ гектар 557-рэ ёшэнэу щытмэ, ашкэ игу-хэлхээр зэригъэцэлгээр процент 27-рэ. Фермерхэри заажхэрэр къэшлэгъуа. Бжыхъэсэ гектар 2800-рэ хальхъанэу арьмэ, апхыгъэр 660-рэ. Гъобэкье, Аскъэлэе, Джэдхэхъэблэ чыпэлэ койхэм яфермерхэм аащхэм зызгъэсисыгъэхэр ахэтми, Очэпши, Пчыхъалыкъое, Пэнэжыкъое чыпэлэ койхэм яфермерхэр рэхъятах.

— Пынджым илэжъыни мыгъэ тыфежъэжыгъ, — икэухым elo агроном шхъяаэм. — Ильэс пчыагъэхэм пынджшлэлэп чекхэр зэшыкъогъагъэх. Фирмэу «Мегам» ипинджлэхъэм иоффхэри агъэцаки апэрэ гектари 140-м мыгъэ ашэгъагъ, гектар 40-рэ яухыжыгъах, гектар пэпчъ центнер 40-м ехъу къырагъэты.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Кэлэцыкъухэр егъэджэгъэнхэм пэтуагъэхъагъ

Пенсиехэмкэй фондым и Къутамэу Адыгэ Республиком щыиэм ипресс-къулыкъу къытльигъээсигъэ къэбарым къызэриуатэрэмкэй, 2016-рэ ильэсир къызихъагъэм къыщыублагъэу тиеспубликэ щыщ унэгъо 80-м ны мылькур кэлэцыкъухэр егъэджэгъэнхэм ыуасэ тыгъэнным пэтуагъэхъагъ.

Къэралыгъо программэр гъэцэхъэгъэнхэм зыфежъагъэхэм къыщыублагъэу зэкэлмийн сомэ миллион 20 лэпэ-цыпээ агъэфедагъ.

344-мэ ны мылькур а юфыгъом пэтуагъахъээ зэкэлмийн сомэ миллион 20 лэпэ-цыпээ агъэфедагъ.

(Тикорр.)

Чъэпьюгъум и 29-р — ИНСУЛЬТЫМ ПЭУЦУЖЫГЪЭНЫМ и ДУНЭЕ МАФ

Сыда инсультыр зыфэдэр?

Псауныгъэр къэухумэгъэнымкэ Дунэе организацием (ВОЗ) итукуэкъыкэ мы мафэр ильэс къэс къэралыгъубэмэ ашыхагъэунэфыкы.

Цыфхэм ялтэныгъэ лэцыкүхэми ар къазерхагъэштиэр ары. Сыда инсультыр зыфэдэр? Ар — латин гушигъе insulto зыфиорэм къытекъыгь, «сэпкэ», «шъхъекуц! утын» зыфиорэр имхъан. Инсультыр къызэртыштэрэр: шъхъекуцым ekleur лынтифэхэм ялошшэн ошэдэмийшэу къызэтеуцошь, мэфэ пчыагъэм уелыгы е цыфым идунаи ехъожьы. Мы узыр тлоу зетефыгь. Зыр — ишемическэ инсультыр (шъхъекуц! инфаркт), процент 80-мэ къяо, ау мэхъужых. Геморрагическэ инсульт (шъхъекуцым льыпциагъе еуко) хурэр проценти 10-р ары, ау псаоу аш къельжырэр мэкэдэд ыкы сэквэтэу къэнэх.

ВОЗ-м пешюрыгъэ шъеу къызэригъэнанафэ-рэмкэ, мы пчыагъехэм нахь ахахъозэ лыкто-тэшт. Специалистхэм къызэрхагъэштырэмкэ, 2020-рэ ильэсийм ехъулэу инсультыр «къыза-охэрэм» ялчагъе нэбгырэ миллиони 7,6-м нэсийт. Гүхэкл хуурэр зыныбжж хэклютагъэхэм, ильэс 25 — 30 зыныбжхэм нахьбау къызэрятгъы-рэм имызакьоу, джы кл-

Ушыиэнэу уфаэмэ

Мы тхъамафэм инсультым пэуцужыгъэным фэйорыштэрэ йофхъабзэхэр бэу республикэм щыкъуагъэх. Ахэм зэу ашыщ Адыгэ республикаэ къэлэцъыкыу сымэджэ-щым щыиэгъэ пресс-конференциер.

Аш шъхъеу илагъэр «Ушыиэнэу уфаэмэ. Къэ-уцу, инсультыр!» йофхъабзэхэр бэзэх хэлэжьаагъэх АР-м псауныгъэр къэухумэгъэнымкэ и Министерст-вэ илофышишэу, терапевтэу Плэпэ Фатимэ, Мыекъопэ къэралыгъо техно-логическэ университетын илечебнэ факультет идеканэу Нэмитэкъо Хъэрээт, медицинэ профи-

лактикэмкэ Адыгэ рес-публике Гупчэм иврач шъхъаалеу Мэт Заремэ, Адыгэ республике клиническэ сымэджэщым неврологиекэ иотделение ипащэу Цокъешэ Сайдэ.

Ильэс къэс инсультым зыгъэгумэхъэрэм ялчагъэ хэхь ыкы къызэузыхэрэри нахь ныбжыкъэх. Аш игъеклютагъеу къите-

гушыиагъ врач-неврологэу Цокъешэ Сайдэ.

— Мы ильэсийм имэзи 8 пштэмэ, республике сымэджэщым инсультыр къызэузыгъе нэбгырэ 434-мэ тыщяиэзагь. Непэрэ иэзакхэхэр къызфэдгэ-федэхээ, зыпкь идгъе-уцожыгъяэх, къэклиалпэу а узым фэхүхэрэм ашыд-гээгэзагъяэх, нэужым зэ-рэзеклонхэ фэе шыкъэхэр клафэтлотагъяэх.

Пресс-конференцием зигугуу къыщашигъэхэм ашыщ инсультым ль-пасе фэхүн ылтээштиэр, аэрэ медицинэ іэпилэгъур игъом ыкы тэрэзэу

сымаджэм рагъэгъоты-ным мэхъанеу илэр, нэ-мыкхэри.

Гүшүээр льигъеклютагъ Гупчэм иврач шъхъаалеу Мэт Заремэ. Аш къызэри-иуагъэмкэ, 2014-рэ ильэсийм цыфуу зидунай зыхъожыгъэхэм ялчагъе 547-рэ мэхъу, къыкэлты-клюгъе ильэсийм ар нахь макъэ хъуугъэ, 2016-рэ ильэсийм имэзи 9 а пчыагъэр 351-м нэсэу къеылыгъ.

Мы мэфэ дэдэм, чъэпьогъум и 25-м, медицинэ профилактикэмкэ Гупчэм илофышишэхэм ООО-у «Пенсиер аэлэгъэхъэгъэнымкэ гупчэм» илофышишэхэм медицинэ улпъеклунхэр афызэхашагъяэх. Скрининг улпъеклунхэм нэ-бгырэ 29-рэ ахэлэжьагь.

Япсауныгъэ изытет ауплъэкугъ

Инсультым пэуцужыгъэным итхьамафэ къыдыхэлтыагъеу чъэпьюгъум и 26-м Адыгэ республикаэ клиническэ сымэджэщым «пчье зэйхүгъэхэм» я Мафэ щыкъуагъ. «Къэуцу, инсультыр!» зыфиораштэрэ аш илагъ. Йофхъабзэм хэлжьагъэх врач-терапевтхэр, неврологхэр, кардиологхэр.

Республике сымэджэщым иврач шъхъаалеу Чэужэ Нателлэ къэзэрэ-угуоицхэхэм шуфес къарихъгь. Псауныгъэм нахь ляпэе цыфым зэримын, улпъеклунхэм къягъэ-шэр, игъом узыр къыхэб-

гъэшын, льыдэклиаем узэ-рэльялпээн фаер аш къылаагъэх. Джаш фэдэу мы мафэм атагъэ ана-лизхэр зэрэмийкодышт-хэр, улпъеклунхэм къягъэ-лъягъуагъэхэр зышоиць-

хэм зэраратыжыщхэр, ишыкхэгъэ специалистхэм адэгүшүэхэнэ амал зэря-иэр врач шъхъаэм къы-хигъэшагь.

Нэужым къэгүшүиагъ неврологиекэ отделени-ем ипащэу Цокъешэ Сайдэ. Инсультым инэшэнэ шъхъаалхэр, аш пешюрь-шэуэуузэрэпэуцужыщ амалхэр, ар къызэузы-

Нахьыжхэм ныбжыкъэхэр афэгумэкъых

Медицинэ профилактикэмкэ Гупчэм испециалистхэм Мыекъопэ медицинэ коллежийм ис-тudentхэр ягъусэхуу лицеуу N 35-м имединэ класс щылагъях.

Инсультым пэуцужыгъэным епхыгъеу лын-дэклуэр шыгъэнымкэ мастер-класс къэлэджеаклохэм алаа ахэм къатыгь. Йофхъабзэм зэрдажагъэхэр «Нахьыжхэм япсауныгъэ ныбжыкъэхэм къа-ухумэ». Къэлэджеаклохэм видеоролик къафагъэлъя-гуагъ, инсультым илэ-ре нэшанхэм ыкы пын-къеу аэрэ медицинэ іэ-пилэгъу зэрэбгэгъоты-щыр къафалотагъ. Ахэм

гъэм игъом медицинэ іэпилэгъу тэрэз ыгъотымэ, ишыкхэнэгъэ къызэрэнэ-щым имызакьоу, сэкват-ныгъэ илэ хууным щы-уухумэн зэрэлтээ-щым къатегушиагъ.

Театрализованэ шы-клем тетэу ыкы флеш-моб инсультым узэрэпэ-шуеклюшт шыкъэхэр къе-клюлгъэхэм къафагъэ-лъягъуагъяэх.

Нэбгырэ 50-мэ мы ма-фэм аклыгъ экспресс-ди-агностикер, ялтыдэклиаем зыфэдизир, льым шъо-уущыгъоу, холестеринуу хэлдэл аялагъэ зэрагъэ-шагъ, кардиовизорыкэм ауплъэкугъяэх. Нэужым неврологын, терапевтын, кардиологын, психологын консультации ахэм къа-ратыгь.

Ауплъэкугъэхэм зэкэ-ми япсауныгъэ зыпкь ра-гъэцжынэмкэ ашэн фаехэм ашагъэгъозагъяэх.

Нэклюбъор зыгъэхъазырыгъэр юшынэ Сусан.
Сурэтхэр юшынэ Ас-
льян тырихыгъэх.

Ахъщэшхо ыкли макиэу къэзыихъыхэр

Уасэхэм бэрэ къахахьоу, ау лэжъапкээр пенсиехэмрэ зыпкь итхэу зэрэштым цыфхэр ыгъэгумэцкыхэу тегушишэхэш, къыкэльтийкэр осэ къыххогъухэм анэс мэлсэжых. Ахъщэ тээкюу къацлахъэрэр зэпащызэ мэпсэух.

Ау къызэрэтшошайэ лэжъакло пстэуми яоф дээп, ары паклошь, зилэжъапкэ минипши пчагъэм нэсихэрэри щылэх. Росстатым къытыре пчагъэхэм къызэралоремкэ, тызхэт ильэсийн иапэрэ мэзих цыфхэм ялэжъапкэ тихэгъэгу проценти 7-м ехъу къыщихъуагь. Гурит лэжъапкээр сомэ мин 35-м нэсигъяу, ар инфляцием ыпэ ишгъяу ма-клю ары статистхэм зэрагъенүэфыгъэр.

Лэжъепкэшү къизэратахъэр

Сэнэхьат зэфэшхъяфхэм яоф арызышэхэрэм ашыщуу анах лэжъепкэ ин зилэхэу

къыхагъэшыхэрэр пцэжъуухэрээр зыхъухэрэмрэ ахэр псым къыхэзидзыхэрэмрэ. Ахэм къалэжъирэ ахъщэм процент 20 къафыхагъахьуу, сомэ мин 54-м нэсигь. Росрыболовствэм ипресс-къулыкуу зэрэхигъеунэфыкырэмкэ, 2015-рэ ильэсийн пцэжъые тонн миллиони 4,5-рэ федиз къыхадзигь, аужырэ ильэс 15-м аш федиз псым къыхахьуу къыхэкыгъэр. Пцэжъуухо компаниехэм федеуу къахыжъыщтыгъэм федищ хахьуу, ар сомэ миллиард 67-м нэсигь.

Мыкощирэ мылькуум (чыгуу, псэуаль зыфэпшоцхэм) епхыгъэу щылажъехэрэм ямээзэлэжъапкэ сомэ мин 42-рэ хуульгээ, процент 11 къыхехъуагь.

Зигугуу къэтшыгъехэр къалыкырэм нахыбэж къэзыгъэжыхэрэри щылэх, ахэр чычыгъэш байныгъехэр къычызыхыхэрэр арх — сомэ мин 67-рэ ма-зэм къараты. Ахъщэр зыщыгъэзагъикорэ къулыкшаплэхэм ялэжъапкэ сомэ мин 75-м нагъэ-сы. «Ахъщэр ахъщэм къелкы» зэралорэр шылыкъэ. Арэущтэу щытми, зэкими ашэ ишгъягъэхэри щылэх, ахэр чыдагъэм пкыгъигь зэфэшхъяфхэр хэзы-

шыкыыхэрэр арх, ялэжъапкэ сомэ мин 85-м ехъу.

Анахь макиэу къэзылэжъыхэр

Росстатым къызэрильтиятахэмкэ, псаунгыгъэр къеухуумэгъенным фэгээзагъехэм, социальнэ фэло-фашшэхэр зыгъэцаклэхэрэм, гэсэнгъэм пыльхэм ыкыи чыгулэжъхэм ямээзэ лэжъапкэхэр анах цыкху. Врачхэмрэ социальнэ яофышилэхэрэм гуритымкэ сомэ мин 29-рэ къаратыми, ахэм ялэжъапкэ къыхагъехъуагъэр проценти 4 зэрэхъурэр.

Хъаклэхэрэм шхаплэхэрэм яоф ашызышшэхэрэм ялэжъапкэ сомэ мин 21-рэ мэхъу. Анах макиэ къэзылэжъуу агъэ-

лышырим гуритымкэ къышалэжъирэр сомэ мин 36-м ехъу, Кыблэ шольтырым — мин 25-рэ, Темир-Кавказым — 20, Сыбыр округым — 30, Къокылпэ Чыжъэм — 39-рэ къашагъахъэ.

Тэ тыкыызхиубытэрэ Кыблэ шольтырыр пштэмэ, аш исубъектхэми зэфэдэу гурит лэжъапкээр цыфхэм ашаратырэп. Астрахань хэкум щыпсэухэрэмкэ ар сомэ мин 23-рэ мэхъу, Волгоградскэ ыкыи Ростовскэ хэкухэм — сомэ мин 23-рэ, Краснодар краим — 25-рэ.

Сыд фэдиза республикэм ильт лэжъапкэхэр?

Росстатым икъутамуу Адыгэим щылэх мазэ къес гуритымкэ ахъщэу цыфхэм къыхырэр зыфэдизир зэрэгъаша. Аужырэ мазэу зэфэхысыжъхэр зыфашыгъэхэр шышхъялур ары. Пчагъэхэр зэжъуухшэх. Мэкъумэш хъызметэм, мээхэм ахэтхэм ма-зэм сомэ мин 20, пцэжъье-хъуухэм — мин 15, чычыгъэш банингъэхэр къычызыххэрэм — 30, газыр, псыр, электричествэр цыфхэм алэкзэгъахъэрэм — 27-рэ, псөөльэшынын пыльхэм — 22-рэ, сатыушхэм — 26-рэ, хъаклэхэрэм шхаплэхэрэм ашылажъэхэрэм — 25-рэ, ахъщэ яофхэр зезигъялхэрэм — 45-рэ, мыкощирэ мылькуум пыльхэм — 17, къэралыгъо гэлорышшаплэхэм, соцстрахованием аlyутхэм — 32-рэ, гэсэнгъэм пыльхэм — 12, псануунгъэм икъеухуумэнрэ социальнэ фэло-фашшэхэрэм зыгъэцаклэхэрэм — 18, коммунальнэ фэло-фашшэхэм апильхэм — мин 16.

Зэрэхъурэмкэ, сэнэхьат зэфэшхъяфхэр зиэл цыфхэм мазэ къес сомэ мин 12-м къынчегъягъэрэу 45-м нэс Адыгэим къышалэжы. Ар гуритымкэ арх. Зэрэштэу шылыкъэр шыхъафы. Мэзитту-шыкыи сомэ

мин 45-рэ къэзымыхъэрэри, зилэжъапкэ сомэ мин 12-м нэмысихэрэри щылэх, япчыгы макиэ.

Хэта илэжъапкэ ыгъэрэзэр?

Мы упчирэ зыфэдгъяуцугъэхэм ашыщуу банкхэм ыкыи газ промышленностын яофышихэм ялэжъапкэ зыфэдизир къауягъэрэп. Фермерэу зиоффхэр зэпифагъэм яоф фэзыишэрээлэхэм къыгъахъэрэр иунальо

шта, сид фэдээ пенсия къэзлэжъыщтири?

— Сэ бзыльфыгъэ чан горэм итуучан сытес. Лэжъепкэ гъэнэфагъэ сиэлп. Товарым щыщ мафэм ысмыгъээгъэм, ахъщэ къысимиыхэни ыльэкыщт, сомэ мин пчагъэ зыосэ товар сща-гъэми, зы мафэм сомэ 500 къыситирэр. Узьцыымаджэ гори, унэгъю юфкэ ужанэу мэхъу, аршы, зэхэбгъэхъожимэ, мээз лэжъапкэ сомэ мин 12-м къеклужы.

— Сэ Адыгэим сышыщэп, ау ильэс заулэ хуугъэу щэ-

зэрэфикарэр ыушъэфыгъэп. Нэмыкы бзыльфыгъэу юфшлэпнэ унаа зиэл дэжь мэфэ заулэ хуугъэу кюорэм лэжъапкэу къыратыщтыр зыфэдизир джыри юшэрэп, арэущтэу щитми, юфшлэн къызэригъотыгъэм щэгушуукыи.

— Сэ ильэситтуум къехъуу юф шшэрэп, — къити-луу чылэм къыкыгъэ бзыльфыгъэм. — Сабыитту си, си-шхъэгъусэ къыхыраа ахъщэм тирэлсэу. Ильэс 40 синиыбж. Джы сымылажъэмэ, сиэдэущтэу стажи сиэ-

фын-щэжынын сиҳэт. Къэ-кылэхэрэр зээлэ пчэдэжым жээ бэдээршылпэм къыщи-сэцэфыши, уасэм хэсэгъахъошь, сэцэжы. Кын сэлэгъу, машинэм чэцэри си-льэу мэхъу, ау къэзлэжы-рэм сэгъэрэзэ, — мыхэр къэзыогъэ хуульфыгъэр зыщыщир тиэшшэлнэу фэгъярэп.

Зэшхъэгъусэ ныбжыкылтоу пцэжъые цынэ зыщэхэрэм ахъщэ дэгъу аши. Пцэжъуухэрэр зэфэмидэхэу, укъэбзыгъяхау ыкыи упкэлтэгъяхау къуашщэт. Нэбгыриттоу пцэжъые зырыз зыщэфыгъэхэм сомэ мин фэдиз къаратыг.

— Пцэжъые пшэнир фе-дэ, — ело лыим. — Ау аш икъэгъэхъуни юфышо пыль. Аш фэдэ лъэхъан тзыихэтири. Кын тэлъэгъуми, ти-унагъо къыщымыкъуу тыгъ.

Урысаем юфшлэнмкэ ыкыи цыфхэр социальнэу къеухуумээнхэмкэ и Министерстве ипашэу Максим Топилиным экономическа кризисэу хэгъэгур зыхэтым ыпэкли цыфхэр зэрэпсэущтгъэхэм тыкэхъажынкэ ильэситтуум фэдиз джыри щылэх, ар 2018-рэ ильэсийн ыкэхэм адэжъеу зыхъуущтыр къуашщэт. Гүтээр тьэшэ къыхх, нахышум тежэн.

ШЬАУКЬО Аслынгуаш.

ЩИЭННЫГЪЭМ КЬЫХЭХЫГЪЭ КЪЭБАРХЭР**ПЭРЭНҮҮКЬО Чатиб****Утхамат ашошынба!..**

Зэошхор клоштыгъ, ау нэмьцхэр чылэм зыдафыжхэм, колхозыр зэхашжыгъ. Ыныбжыкъе темыфэу, заом амышгээгъ лыжхэм ашыщэу Хаджмосэ колхоз тхаматэу хадзигъ. Ар еджагъе щитыгъэп, тхаки, еджаки ёштэштыгъэхэп, ау лэжэекошхуагъ, чыгур дэгэу ёштэштыгъ, ежыри дэгэу лажбэштыгъ, чыфхери ыгъела-жэштэштыгъ.

Колхоз конторэр зычэтигъэр унэжъ

цыккүгъ. Зы унэ закъу. Столрэ зы пхэнтэклур итых. Пчедыжым жэу трактористхэр къэзэрэугъоигъеху тхаматэм ежэх. Жыонир аублен фае. Тутын лугъом зыпари уигъэлэгъуярэп. Нэбгырэ зыту шхъангупчашхэм тес, адэрхэр щитых, зы клаэ горэ тхаматэм ипхэнтэклу тетысхагъэу ту-тынир егъеплаплэ.

Ошэ-дэмышэу тхаматэр кычахъэ, клаэ пхэнтэклум тесым кытекуо.

«Тэдж, псынкіеу тэдж, сэю. Мы пхэнтэклум утесэу узыльгъурэ цы-фым утхамат кышошынба, кэлэ бетэмал! Тэдж сяягъэ!»

Клалэр псынкіеу кызышилъети, «Тхэм семыукъи, сыда къэхъу-гъэр? Нэмьцмэ къагъэзжыгъа?» ыуагъ.

«Къэхъуяр» ело етани. Тхамэтэ пхэнтэклум утесэу зыгорэ кычахъэмэ сид шошыщтыр?»

Краснодар краим Адыгэ театрэ гастроль куагъеу къэтигъ. А лъэхъаным краим ренэу тыклоштыгъ, станицы, къу-тыри, район пэпчь кыщыктхъэштыгъ, урысыбзэкъею юф тшэштыгъ. Зытет шылыкъэр къэплон хъумэ, Краснодар и Академическе театрэ а къутихэм, станицэхэм юф зэрашишэрэм бэкъе

нахыбэу тэ ахэр къэтхъэштыгъе, ау ильэс юфшэнэр зытыухыкъе, Краснодар итеатрэ зээлэхыре Быракъ Плыжыр фагъашуашштыгъ, артистхэм премиехэр аратыштыгъях, тэ сидигъуи 1энэкъеу тыхананштыгъ. Джары краим тызыхэтим тиофхэр зэрэштыгъэхэр.

Джаущтэу пчыххэе горэм Славянска-Кубани тышыгъеу спектаклэр тыухи хъакъэшым тыкъэлжыгъ. Фойе зыфалорэ унэхом тис, зытэгъэпсэфы, шахмат тешэ, зы купыр телевизорым епплы, адэрхэр пото ешэх. Ошэ-дэ-мышэу Къоджэшэо Къадырхан иномер къекъы, ышхъе 1эплъеэ фыжы-шхо къэлхагъ, сэмэгүймкъе ынатэ ыыгъ. Тадэжь кылохъаш, зэпищы-зэ кыргэгъажъе:

— А Чатиб, Алахъэр осэгъэлъеу,

сэри сыольэу, сэлэгүш, шхъэуз мыгъом сегъале, сшхъе зэтэзы, моу псынкіеу шхъэуз уц къисэт, сыольэу.

Сэ сянэ кысфынинагъеу шхъэ-узыр бэшлагъеу си, шхъэуз уцыр сиджыбэ иль зэпйт, ар дэгэу Кате ешэ.

— «Аш пае укъэзгъэнэнэ, Катя, мары джыдэдэм къюстышт» сэлошь, сиджыбэ сеэбэжы, апэ кысцэклэфэгъе уцыр кысэхы. Къэмлэн цыккүм сеплымэ, «Пурген» тетхагъ. Ар къоцыр зыгъэхъуярэе уц. Ашыгум сишихъэгъусэрэ сэрыре тишшээжжые цыккюу кызыдщэкиштыгъ. Джаш пае Пургенри зыдэтигъыштыгъ. Зэкъэм сшхъе къихъагъ Кате шхъухъэшлагъе горэ ешшэнэу...

Ары, ссыгыгүшэ пэтыгъ. Къоджэшьэо Къадырхан апэрэ адигэ ансамблэм хэтэгъ, уай-уай аригъялоу къэшьокто бэлахъыгъ, пшынэо дэгъугъ. Пенсием зэклом, театрэ кассирэу кылохъагъ, адигэ спектаклэхм пшынао тищыкагъе хъумэ тицеджэштыгъ...

— Катя, мы таблеткэхэр цыккүхэшь нахь шхъэу хигъэжъуынным фэш таблеткиту ешъу, — сяягъэ.

— Дэгъу, Чатиб, сешъощт, къаштэ шхъэх...

Таблеткэхэр ештэхэшь, Катя ино-мер ехъажы, тэ тыщыс телевизорым теплышь. Тешлагъэр зыфэдизир сшэ-рэп, Кате иунэ къекъы, ышхъи кэлхагъэп, ынатли ыыгъыжъэп, чэфэу та-дэж кылохъэшь, моуштэу ело:

— Алахъэм угъэпсэу, си Чатиб, пэспэшко пшлагъэ. Сызэрэшьуагъэм лыпытэу — «как рукой сняло». Ал, сидэу уц дэгъу а къисэптыгъэр!

Сэ сышхэу сиублагъ.

— Сид узыдэхъашхырэ? Гъэнэфа-гъеу зы мыхъун горэм себгэшьуагъэн фэе?

Сэри сымыушьэфэу еслагъ ястыгъе уцыр зыфэдэр...

— Кло хулья, сид фэдэми хигъэж-кугъэмэ шыкур, — ыуагъ Кате...

Пшошь хъумэ, сид фэдэрэ уцыри 1эзэгъу хъун ыльэкъышт...

«Симашинэ уизгъэтхысхащтэп»

Хъакъэко Аслъанре Мышье Джанхъотрэ 1941-рэ ильэсэм Московскэ театральнэ институтыр (ГИТИС-р) къэзы-ухыгъэхэм ашыщыгъэх. Кычэкъигъэхэ къодыу Хэгээгу зэошхор къежы, аш имашо лухъагъэх, лыгъэшко ахэлъеу адигэ клахэр зеуагъэх. Янасып къу-убыти, Аслъан Джанхъото заом псауо къыхэкъыгъэх. Адыгэ театрэм къагъэзэжы, ильэс пчагъэрэ яльэпкъ фэлэхъагъэх, артист шэгъуагъэх... Тури зэнэбдэгъэшхуагъ, яунагъохэмкъе зы унэ зэдчычэсгыгъэх.

Пчедыжъ горэм Джанхъото къэтеджих унэм къызекъим, унэжъ цыккюу зи зычэмыссыжыр, жыы дэдэ хъугъэр, Аслъан эзерикутэрэр ылтэгъугъ, ыгъэ-шагъуо еупчыгъ:

— Сыда къэхъугъэр? Сыда фыуихъисалыр мы пкыутэрэм?

— Мижъом хэшыкъыгъеу гараж шын сибу хэль, — ыуагъ Аслъан.

— Олахъэ дэгэуо угу къэкъигъэм, — ыуагъ Джанхъот. — Гастролим тыкъомэ тыпщэмэ, тыкъэпщэжьизэ шынын. Армырэ грузовой машинэхъэхэм тяэшгыгъ тозэ, джы къятатыгъе «Кубанцэм» къыкъэшхы, щэтирэхэр тицэхъе автобусын тис, — гушуагъэ Джанхъот иныбдэгъу гараж зэришьштэйн пае.

— Уизгъэтхысхащтэп, — ыуагъ Аслъан.

— Сыда сызкимыгъэтхысхащтыр? Сецэкъэшта уимашинэ? — къеупчы Джанхъот.

— Псынжыр машинэм къиплэшьшошт, ууцэлпышт. Хаяу, уизгъэтхысхащтэп!

— Сибгъэтхысхащтэп, ара?

— Ары сяягъэ, Тхээ пфэсмын-иоштмэ, — Аслъани къызэклаклорэп.

Джанхъот губжи, иныбдэгъу гущыэ лаехэр къыриохи, унэм ихъажыгъ.

Къэлгъэн фаер Хъакъаком а лъэхъанми, ыпэки, ылжыкъи машинэ зэ-римынагъэр ары...

Мэфэ заулэ тешлагъеу Аслъан юфшэе театэрэ клээ яныбдэгъу Пэхъу Ибрахымэ ыпэки къикъизэ лукаль. Къызэуци иныбдэгъу зэрэлгүлгээр зэригүлээр къыхэшшу «Уимафэ шу, Ибрахым» ылуу, шхъэкъэфшо фишээ шүфэс сэлам рихыгъ.

Ибрахымэ сэламын къиримыгъэ-гээзжьэу дысэу къыфидзыгъ:

— Олахъэ, Хъэклакор, аш нахь улсын сшошыгъ. Зэрэхъурэмкъе, лыгъын адигагын зи пхэлэп! Джанхъот гъогум къитеуни, машинэ нэкъим къими-

гъэтхысхащтэп. Пэнэжкыкъуае укъики укъэкъожыгъ. Ныбдэгъумэ аш фэдээшэрэн!

Ибрахымэ ыпэ рицэхъуи куагъэ... Зэрэхъурэмкъе, Джанхъот Ибрахымэ етхъаусыхылэнэ игъо ифагъ «Аслъан машинэм сиргээтхысхащтэп» ылуу. Машинэ имылээ рицээтхысана?..

Пчедыжъ горэм шхъузым илэриагъ: «Джанхъот, унэм хъалыгъу уасэ ильэп, клахэрэ язъэшхыщтыри сшэ-рэп. О зи ахъщэ уилэба?»

Лыим псынкіеу джэуап къыритыжыгъ: «Олахъэ симы, зарплатэр къа-тынкъе джыри мэфитф щы!»

Лыимрэ шхъузымрэ зи амьлоу тэклурэ

егупшысагъэх, етланэ лыим моуштэу ыуагъ. «Кло, ашыгум ахъщэ чыфэ зыгорэм къыытхын, некло Ибрахымэ тегэлээу, мазэ горэкъе еттыжын нуу етлон».

Ибрахымэ дэж куагъэх, елъэгүгъэх, ау аши ахъщэ имылэу къичэкъигъ.

«Некло Осмэн дэж, аш ахъщэ ил. Тильэу тифигэцэклэнба», — ыуагъ Джанхъот. Осмэн дэж клохи елъэгүгъэх, ау аши къаритыгъэг чыфэ. Ашэштири, зэльэштхэри амьшэу къэлжынх. Лыим метрэ зыщыллыкъе шхъузым ыпэ ит. Шхъуз тхамыкъе елэгъохохынш ыуж ит. Клахэрэ аригъэшхыщтыри шхъэрэп, егупшысэ.

Джанхъоти шхъэрэп шхъэрэп, шо-нагъ. Шхъузым «ахъщэ сиэп» ылуу ри-луагъ, джы егупшысэ юфим зэрэхэ-къыжыщ шхъкъим. Пигъэбильтийгъеу ахъщэ ил, карт решэнэн тэлкү горэ сидигъуу зидыгъигъ шхъузым римыгъашэу. Нахыпэм хъульфыгъэ гъончэдэжэу ашырэмэ «уркэ джыбэр» алоу 1эхъомбитур ерагъэу ифэу, гъончэдэжэй ыгупэкъе, бгырыхыр зытельным дэж ялагъэх. А «уркэ джыбэм» цы-къуягъуу зэтеуплэнкъигъеу сомэ 50 (ахъщэжкыимкъе) ил. Ау сидэүүтэу ритыщт шхъузым, «сиэп» ылуу риуагъэу.

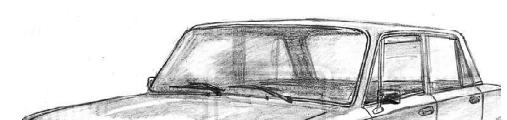
Джанхъот егупшысэ, егупшысэ... ыкъи

къеугупшыс хэкъыпэ. Зеплыхъэ, зы-къеуплыхъажы, ыпэки маплъэ, ылжкы къызэпльэкъы, зи шхъузым нэмькъ ылж итэп. 1эхъомбитур джыбэ цыккүм ре-гъэкъуашь, ахъщэр къирехы, гъогум тирэдээ. Шхъузир къынэсэ, гъогум тель ахъщэр елъэгъу, псынкіеу къеуштэ, гушом хэтэу лыим къеджэ.

«Джанхъот, смотри, Бог дал денниги!... Бзыльфыгъэр урыс, урысыбзээ мэгүүшүэз.

«Ну, если Бог дал, бери», — ело Джанхъот, 1ушхыпцыкъизэ ыпэ ре-гъэхъу.

Джаущтэу ахъщэр шхъузым ритыгъ. Арышъ, хэкъыпэ зимиэ щылэп...

 АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ ия 25-рэ ИЛЬЭС

«Налмэсыр» Кавказым Щэуджы

Телефонкэ къатыгъ.
Адыгэ Республикэр ильэс
25-рэ зэрхэугъэм,
дунайм щыцэрыо
къэшьокю ансамблэу
«Налмэсым» июбилей
афэгъэхыгъэ концертхэр
Темир Кавказым щэкох.

Чъэпьюгъум и 27-м Адыгэ
Республикэм и Къэралыгъо ака-
демическэ лъэпкъ къэшьокю ан-
самблэу «Налмэсым» ичыхъэ-
зэхахъэ Налщык щызэхашагъ.

Искусствэр зыгу рихы-
хэрэ дахэу къытпэгъокыгъэх,
тагъэлтэплагъ, — къытиуагъ «Нал-
мэсым» ихудожественэ пашэу,
Адыгэим, Пшызэ язаслужене
артистэу Хъоджэе Аспъан. —
Тикъашьохэр ашгъэшэгъоньгъэх.
Артистхэм бэрэ Іегу къафыте-
хээзэ, икъэрикъеу пчэгум рагъэб-
лэгъэжыщтыгъэх.

«Налмэсыр» мыгъэ ильэс 80
зэрхэугъэр игъэкотыгъэу хегъэ-
унэфыкы. Тыгъасэ концертыр
Владикавказ къышитыгъ. Чъэпью-
гъум и 29 — 31-м пчыхъэз-
хахъэхэр Назрань, Грознэм,
Махачкала ашыкъоштыгъ. Шэко-

гъум и 25 — 26-м Мыекъуа-
пэ, и 30-м Краснодар июбилей
мэфэкэ зэхахъэхэр ашыкъоштыгъ.

«Налмэсыр» ишъуашэхэмкэ,
икъашьохэмкэ, лъэпкъ шэн-хаб-
зэу зэрихъэхэрэмкэ Урысыем,
Іэкъыб Къэралыгъохэм ашашэ.

Искусствэ лъагэу къыгъэльягъо-
рэр Европэм икултурэ пытэу
хэуцагъ.

Уигъэхъагъэхэм ахгъахъу,
Адыгэ Республиком ыцэ лъагэу
иеты, тильаплэу «Налмэсыр»,
о уигъэхъагъэхэм тэ тарэгушо.

 ДЗЮДО. Н. ХЬОПСЭРЫК'ОМ и КУБОК

Лъэпкъхэр зэфэзыщагъэм фэгъэхъыгъ

Псауныгъэр зыщагъэ-
пытэрэ Адыгэ респуб-
ликэ спорт Унэшхоу
«Ошъутенэм» Урысы-
ем испорт обществэу
«Локомотив РЖД-м»
дзюдомкэ зэхищэгъэ
зэнэкъокуур тыгъуасэ
гъешэгъоньу куагъэ.

Зэкьош республикхэм адигэ
лъэпкъым яцыф цэрылоу Хъопсэ-
рыкъо Назир и Кубок къидэхы-
гъэнэм фэгъэхъыгъэ Дунэе зэ-
ликтэгъум команди 10 хэлэжьагъ.

Испанием, Италием, Моск-
ва, Аланием, Чэчэнэм, Ермэл-
хаблэ, Тюмень, Къэрэшэ-Щэр-
джэсэм, Къэбэртэе-Бэлькъары, Адыгэим якомандэхэр зэлүкэгъу-
хэм ахэлжьэх, — къытиуагъ
зэнэкъокуум исудья шхъаэу,
Урысыем изаслужене трене-
рэу Емкүж Мыхамэт. — Хъопсэ-
рыкъо Назир Къэрэшэ-Щэр-
джэсэм щаплгъ, дунайм тет
адыгэхэм шлукъ ашэ. Хэбзэ
къулыкъур Москва щигъэцакээзэ,
Тао Хъесанбы Олимпиадэ джэ-
гунхэм джэрэ медалыр къащи-

дихыгъэу Налщык къызытэгъэ-
зэхъым, Хъопсэрыкъо Назир
зыхытгүйгъаки къытфэгушыгъагъ.

— Дзюдом сэ хэшыкъышихо-
фысиэл, ау адигэ лъэпкъыр ду-
наим лъагэу зэрэшьшүүтэгъэ
сэшэшь, сиамалхэм ялтыгъэу
Іепнэгъу съкъышуфэхъущ, —
къариогъагъ спортсменхэм, тре-
нерхэм Н. Хъопсэрыкъом.

Бэ темышэу спорт унэшхо-
хэр Къэбэртэе-Бэлькъары, нэ-
мыкхэм ашагъэуцугъэх. Налщык
зыхэхэгъэ клубэу «Гладиаторы-
м» Европэм изэнэкъокуу ты-
жын медалыр къыщидихыгъ.
Дунайм, Европэм, Олимпиадэ
джэгунхэм ашыкъорэ спорт зэл-
үүтэгъухэм адигэ лъэпкъыр нахын-
шоу ашызэлъашагъ.

Нэкъубтэй зынхэзэхыгъыгъ
ЕМТНЫЙН Цурбий.

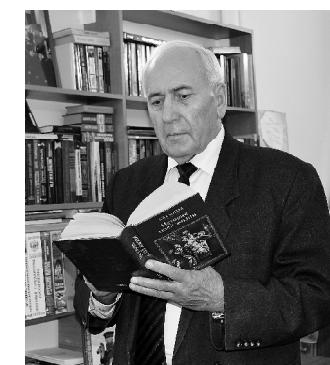
Ныбджэгъум тыфэгушо

Адыгэ Республикэм изаслужене
журналистэу, гъэзетэу «Адыгэ ма-
къэм» икъитхыкыын илахьышу хишы-
хээзэ, лъэпкъ йофигъохэр гуэтини-
гъэ ин хэлтэу зыгъэцакэу Къэзэнэ
Юсыф Къунчыкъохаблэ щыщхэу
Мыекъуапэ щыпсэурэмэ я Адыгэ
Хасэ ильэс 20 фэдис хуульэу ишаш.

Мы мафэхэм тиньбджэгъушоу,
ныбжыкъэхэм щысэшу афэхъоу Къэзэнэ Юсыф ыныбжъ
ильэс 70-рэ зэрхэугъэм фэштифэгушо. Игүхэлтышухэр
къыдэхъунхэу, Тхъэм бэгъашэ ышынену тыфэлъало.

Опсэу, Юсыф! Бзэм псе къылзыгъакхэрэм уащыщэу
уикъэлмэыпэ къычэкъыре тхыгъэхэм, ордэдикхэм тыхъя-
жэ. Лъэпкъ шэн-хабзэу зепхъэхэрэр, уишүшлэгъ къытэ-
жынену пфэтэо.

Адыгэ Хасэм и Хэсашхъэ хэтхэр, ныбджэгъухэр.

Зэхэзыщагъэр
ыкъи къыдэзы-
гъэкъырэ:
Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
Іоххэмкэ, Іэкъыб
къэралхэм ашы-
псэурэ тильэп-
къэгъухэм адирялэ
зэпхыныгъэхэмкэ
ыкъи къэбар
жъугъэм иамал-
хэмкэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стянскэр, 236

Редакциер
зыдэшырэ:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъаїэм
иапэрэ гуадэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкъыж зы-
хырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:
Урысые Федерации
хэутын Іоххэмкэ,
телерадиокъэтын-
хэмкэ ыкъи зэлъы-
Іэсикъи амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
чыпэ гъэоры-
шапл, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкъэмкэ
пчъагъэр
3674
Индексхэр
52161
52162
Зак. 620

Хэутыним
узшыкъэтихэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
Зыщыхаутырэр
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шхъаїэм
ипшъэрэлхъэр
зыгъэцакъэрэр

Мэшлээкъо С. А.
Пшъэдэкъыж
зыхъырэ
секретары
Хъурмэ
Х. Х.

